

Голові спеціалізованої вченої ради
із захисту дисертації на здобуття
ступеня доктора філософії
доктору політичних наук, професору
кафедри міжнародних відносин та
суспільних комунікацій
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Федуняку Сергію Георгійовичу

ВІДГУК

офіційного опонента

**на дисертаційну роботу Константиюк Світлани Юріївни
на тему «“М’яка сила” як інструмент безпекової політики в умовах
сучасних глобальних викликів та загроз: на прикладі США»,
що подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань
05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія»**

Обґрунтування вибору теми дослідження. Попри те, що прикладів застосування «м’якої сили» державами в історії міжнародних відносин багато, все ж концептуальне обґрунтування розроблено було у США й державою, яка найпотужніше розвивала й використовувала потенціал м’якого впливу теж були США. Відтак існує широке коло досліджень з цієї тематики і за кордоном, і в Україні. Однак рецензовану наукову роботу зосереджено не суто на аналізі інструментів «м’якої сили», а саме на застосуванні ресурсів та інструментів «м’якої сили» в рамках безпекової політики США. Авторка наголошує, що у сучасних реаліях ««м’яка сила» є не тільки запорукою видимості та визнання держави на міжнародній арені, а й інформаційним і культурно-ціннісним ресурсом задля захисту держави, суспільства та особи в ньому» (с. 16). Зважаючи на це, саме кейс «м’якої сили» США, який дисертантка досліджує через призму безпекової політики держави, «стає методологічною картою для розгляду кейсів використання «м’якої сили» іншими державами-акторами у сфері національної безпеки» (с. 17).

Актуальність цієї дисертації визначається потребою дослідження «м’якої сили» не лише як засобу формування привабливості держави, а, перш за все, як засобу протидії гібридному, «м’якому» інформаційному маніпулюванню й втручанню інших держав.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Поєднання сучасних методологічних підходів, ґрунтовний аналіз джерел, глибоке теоретичне осмислення концептів «м'яка сила» та «публічна дипломатія», а також переконлива фактологічна база забезпечують науковій роботі високий рівень обґрунтованості, достовірності та методологічної виваженості. Структура дисертації є логічною та відповідає поставленим науковим завданням і тематиці дослідження. Запропонований авторкою підхід до визначення змісту роботи дає змогу здійснити комплексний аналіз сутності та наслідків застосування «м'якої сили» США. Системний виклад матеріалу свідчить про глибоке розуміння досліджуваної проблематики авторкою.

Результатом дисертаційного дослідження стала низка належно аргументованих наукових тверджень, які репрезентують особистий внесок здобувачки у політичну науку. Зокрема, поділяємо з авторкою ідеї про те, що ефективність «м'якої сили» визначається відносинами між акторами, тому й «м'яка сила» може сприйматися як жорстка в умовах антагонізму (підрозділ 1.1); «МС найчастіше розглядається як інструмент легітимізації «жорсткої сили», а саме завоювання прихильного сприйняття акторами-реципієнтами (найчастіше союзниками) як на нормативному, так і на когнітивному та афективному рівнях» (с. 36). Говорячи про потенціал «м'якої сили» як засобу консолідації акторів-союзників, авторка наводить приклад ЄС і акцентує на феномені «колективної МС» як частині колективної безпеки (с. 40).

На основі ґрунтовного вивчення кейсу США дисертантка виснує, що «м'яка сила» «живить ідею «американської винятковості. Останнє є основним інструментом самолегітимізації та сприяє творенню бажаної для США політичної реальності на глобальному рівні»; (с. 71); й «м'яка сила» США є рольовою моделлю для інших акторів (с. 72).

Безумовною перевагою є також аналіз еволюції використання «м'якої сили» США у контексті внутрішньої та зовнішньої політики безпеки з використанням контент-аналізу. Зокрема, вказано на три періоди зламу в розумінні «м'якої сили» як безпекового інструменту США: 1) як інструменту утримання статус-кво після завершення «холодної війни», 2) антитерористичного дискурсу «м'якої

сили», 3) як засобу протиборства за легітимність у лідерстві та нормативній спроможності (с. 102-103). При цьому авторка зазначає, що у стратегіях нацбезпеки США саме поняття «м'якої сили» не згадується, хоча йдеться про американську винятковість й привабливість (підрозділ 2.2).

Важливим є узагальнення дисертантки у контексті взаємодії «м'якої сили» США з акторами-конкурентами (Китай та РФ) й акторами-союзниками (ФРН): і Китай, і США мають відносно слабкий потенціал «м'якої сили» для впливу один на одного, проте обое борються за «м'який» вплив на країни Африки, Близького Сходу та Латинської Америки (с. 111); глобальний лідер США ігнорує чіткі «жорсткі» сигнали у зовнішньополітичних інтенціях РФ (с. 122); у відносинах з ФРН відбувалися «гойдалки» у сприйнятті «м'якої сили» США: то наратив «партнерство в лідерстві», то крах довіри (підрозділ 3.3).

Слід відмітити, що у кінці кожного підрозділу Розділу 3 авторка пропонує можливості для розвитку потенціалу «м'якої сили» у відносинах США-Китай, США-РФ, США-ФРН, що демонструє прикладний аспект рецензованої роботи.

Погоджуємося з висновком про те, що проблеми «м'якої сили» США радше пов'язані зі зреченням США своєї ролі гегемона світу, а не піднесенням інших центрів сили (с. 140-141) (що теж є наслідком попереднього); адміністрації не примножують «м'яку силу», а відновлюють репутацію та імідж США після катастрофічної діяльності попередніх адміністрацій (с. 142).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що на теоретико-концептуальному рівні у політологічній науці було цілісно доповнено дослідження, присвячені «м'якій силі» у контексті безпекової політики, зокрема, розроблено типологію стратегій держав-акторів у використанні «м'якої сили» в безпековому вимірі; комплексно досліджено ефективність, можливості та ризики використання політики «м'якої сили» США у постбіполярний період щодо акторів-суперників та союзників. До важливих наукових результатів дисертації можна віднести узагальнення диференційованих підходів США до інформаційно-психологічного впливу в рамках застосування політики «м'якої сили», обґрунтування змісту «м'якої сили» США як механізму зовнішньополітичного впливу в добу постбіполярності.

Практичне значення одержаних результатів. Дослідження «м'якої сили» як складника політики безпеки доповнює вітчизняний науковий доробок щодо її форм, методів і функцій та розкриває варіанти застосування залежно від зовнішньополітичних і безпекових цілей держави. Воно особливо актуальне для України в умовах російсько-української війни, адже сприяє формуванню ефективної стратегії «м'якої сили» як інструменту захисту національних інтересів і підтримує розуміння перспектив євроатлантичної інтеграції. Результати роботи будуть корисними для наукових центрів, державних установ, що займаються розробкою та реалізацією стратегії «м'якої сили», а також для створення навчальних і методичних матеріалів з міжнародних відносин, міжнародних комунікацій та публічного управління.

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях. Основні результати дослідження відображено в п'ятих статтях у фахових виданнях України, одній статті у зарубіжному науковому журналі, що входить до баз даних Scopus та / або Web of Science, а також у семи збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Наукові узагальнення та висновки дисертації обговорювалися на наукових семінарах кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Анотація, подана українською та англійською мовами, узгоджується зі змістом дисертації, стисло відображає ключові положення наукової новизни та основні висновки дослідження.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Робота відповідає вимогам щодо змісту та оформлення академічних робіт подібного типу; складається зі вступу, чотирьох розділів, 13 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 239 сторінок. Список використаних джерел – 229 позицій. Аналіз дисертаційної роботи засвідчує дотримання авторкою принципів академічної доброчесності. У тексті системно й коректно оформлено посилання на відповідні джерела при використанні ідей, розробок, тверджень та фактичних відомостей; подано

достовірну інформацію про результати наукового дослідження, застосовані методи й використані інформаційні ресурси.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Високий рівень теоретичної та прикладної розробки проблематики дослідження спонукає до певних критичних роздумів та побажань для наступної наукової діяльності С. Константиюк:

1. На с. 2-3 дисертантка зазначає про те, що в дисертації «запропоноване нове трактування концепції» й про «відсутність попередніх комплексних досліджень з обраної тематики». Проте саме Розділ 1 спростовує ці твердження, бо у ньому запропоновано розлогий, детальний аналіз великої кількості праць за тематикою дослідження й винятково нового тлумачення «м'якої сили» немає. З огляду на це дещо сумнівними й такими, що співпадають, видаються положення новизни: «Вперше: - обґрунтовано комплекс концептуальних рамок дослідження політики «м'якої сили» як інструменту захисту безпекових інтересів держави» (с. 16) й «Набуло подальшого розвитку: 19 - теоретико-концептуальне розуміння засобів, механізмів та процесів у політиці «м'якої сили» в захисті національних інтересів» (с. 19).

2. Зважаючи на об'єкт дослідження, ймовірно треба було б розпочати розгляд теми саме з концепту «національна безпека» і від нього перейти до «м'якої сили».

3. Цілком слушно дисертантка окреслює часові рамки дослідження. Однак, зважаючи на тематику, робота видалася більш цілісною, якби верхньою межею було не повномасштабне вторгнення РФ в Україну (саме це не надто визначає специфіку дисертації), а, наприклад, кінець каденції Президента США Дж. Байдена.

4. Авторка оперує базовими поняттями, але деякі з них не потрактовані в роботі, зокрема, «гостра сила» (с. 38), «нормативна сила» (с. 37). Вважаємо, що концепт «національна безпека» (с. 33) доречно було б також пояснити з позиції Закону України про національну безпеку.

5. На нашу думку, варто було б згадати про роль програм обміну як засобу впливу «м'якої сили» й публічної дипломатії США (підрозділ 2.2),

детальніше пояснити проблеми з «м'якою силою» США у період COVID-19 (с. 90) й увести ще одного актора-партнера окрім ФРН (тоді б аналіз видавався більш збалансованим).

6. Присутні певні неточності, які подекуди спантеличують при осмисленні тексту: говорячи про вплив одного актора на іншого, дисертантка позначає актора-реципієнта то «Б», то «В» (с. 27, 39 і в Додатку А); на с. 75 згадує Консультативну комісію з громадської дипломатії – чому не публічної? На с. 20, визначаючи практичну цінність роботи, згадує Міністерство культури та інформаційної політики, яке вже кілька разів перейменоване. На с. 151 авторка веде мову про закриття USAID, але верхня межа роботи 2022 р.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Константинок Світлани Юріївни на тему «“М'яка сила” як інструмент безпекової політики в умовах сучасних глобальних викликів та загроз: на прикладі США», подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія», є завершеним, самостійним й логічно побудованим науковим дослідженням. Отримані результати мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення для розуміння ролі «м'якої сили» у безпековій політиці держав.

Дисертаційна робота Константинок С. Ю. відповідає вимогам «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 052 «Політологія».

Опонент:

**доктор політичних наук, професор,
професор кафедри міжнародних
відносин Волинського
національного університету імені
Лесі Українки**

**Начальник
відділу кадрів**

Наталія КАРПЧУК